

LAPIN LIITTO LAPIN TIEPIIRI

VANHA RANTATIE LAPIN LÄÄNIN ALUEELLA

Kansi: Ote isojakokartasta Keminmaa 401:19b (alkuperäinen kartta on peräisin Lapin maanmittaustoimistosta), ote kuvaa tien kulkua nykyisen Kemin Paattion ja Vilmilän alueella.

Takakansi: Ojan yli vievä silta Viantien eteläpuolella Ruonaojan ja Viantienjoen välissä ja Kirkonmäki. Lautiosaari. Vanhaa tielinjaa joenpenkan vieressä.

Julkaisun valokuvat: Maria Suvanto

Peruskartat © Maanmittauslaitos, lupa n:o 03/LA/06

Isojakokartat © Maanmittauslaitos, lupa n:o 20/MYY/05

ISBN 951-9244-49-2

Lapin liiton julkaisusarja A/20/2006

VANHA RANTATIE LAPIN LÄÄNIN ALUEELLA

INVENTOINTI

Maria Suvanto

Lapin liitto
Lapin tiepiiri
Rovaniemi 2006

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	2
TYÖN KULKU JA LÄHTEET	3
INVENTOINTIRAPORTTI	8
Simo	8
Kemi	12
Keminmaa	16
Tornio	17
YHTEENVETO	22
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	24
LIITTEET	
Kuvaluettelo	
Kartat	

JOHDANTO

Turusta Tukholmaan Pohjanlahden ympäri kulkenut vanha rantamaantie oli Pohjanmaan tiestöstä tärkein. Korsholma oli vielä 1550-luvulla Suomen maantieverkon pohjoisin kiintopiste, mutta jo myöhäiskeskiajalla Pohjanlahden ympäri vei talvitie, jota käytettiin meriliikenteen seisoessa.¹ Korsholman ja Oulun välinen ratsupolku pyrittiin 1610- ja 1620-lukujen vaihteessa kunnostamaan vaatimattomaksi maantiekseksi, mutta varsinaisesti tämä onnistui vasta vuosisadan jälkipuoliskolla.² Vuonna 1668 Pohjanmaan maaherran Johan Graanin mukaan rantatie oli vielä erityisesti Kemin, mutta myös osittain Iin pitäjässä huonossa kunnossa, koska kesäisin kaikki matkustivat meritietä Luulajasta Iihin. Tornion ja Oulun välinen tie saatiin vaunuilla ajettavaksi vasta kuningas Adolf Fredrikin vuonna 1752 tekemän matkan alla.³ Lapin läänin alueella rantatie oli pitkään ainoa maantie.

Maantiellä, *lands väg*, tarkoitetaan tässä maakuntien ja hallintokaupunkien välistä tietä. Maantie on paikallistietä merkittävämpi yhteys, jota kunnostettiin ja ylläpidettiin ensisijaisesti valtion ja hallinnon tarpeisiin. Maanteiden merkittävimpiä käyttäjäryhmiä olivat virkamiehet ja sotilaat. Myös posti kulki niitä pitkin. Postilinja Tukholmasta Turkuun ulotettiin vuonna 1644 Pohjanlahden ympäri.⁴

Tässä työssä on selvitetty vanhan rantatien linjaus ja säilyneisyys Lapin läänin alueella, Simon ja Kuivaniemen rajalta Tornioon. Selvitystyö on teetetty Lapin liiton ja Lapin tiepiirin yhteistyönä.

Nyt selvitetyllä vanhan rantatien osuudella tiemuseokohteena on Simonkylän museotie. Vanhan rantatien linjaus Pohjois-Pohjanmaalla on selvitetty vuonna 2000

Pohjois-Pohjanmaan liiton ja Oulun tiepiirin tilauksesta.⁵

¹ Viertola 1974, 61; Wallin 1893, 79.

² Viertola 1974, 61.

³ Salminen 1997, 77; Wallin 1893, 80-81.

⁴ Toivo 1997, 124-130, 141-142, 174; Virrankoski 1973, 149-150.

⁵ Kehusmaa 2002.

TYÖN KULKU JA LÄHTEET

Vanhan rantatien selvitystyö aloitettiin tustumalla paikallis- ja tiehistorioihin. Tämän jälkeen tien kulku selvitettiin vanhojen karttojen perusteella. Lopuksi tielinja inventoitiin maastossa.

Käytetyn karttamateriaalin pohjalta vanhan rantatien linjaus Lapin läänin alueella saatiin siirrettyä nykykartalle, ja siten maastossa inventoitavaksi. Tielinjan inventoimiseen käytettiin 5 työpäivää. Vanha tielinja kuljettiin läpi autolla, pyörällä tai kävellen. Vanhan tien piirteitä säilyttäneet tieosuudet dokumentoitiin valokuvaamalla.

Tien summittaista linjausta voidaan tarkastella kestikievari- ja postitalojen sijainnin kautta. Vuoden 1649 kestikievarijärjestyksen mukaan kestikievareita, joissa matkustaja saattoi maksua vastaan saada kestityksen ja yösijan itselleen ja hevoselleen, tuli perustaa kaikkien yleisten teiden varsille.⁶

Buurmanin matkaoppaan ja siihen liittyvän kartan mukaan kestikievarit Simon ja Tornion välillä sijaitsivat 1700-luvun puolivälissä Simossa, Maksniemessä, Rautiolassa⁷ (*Rautiola*), Laivaniemessä ja Torniossa.⁸ 1790-luvun matkaoppaassa kestikievarit sijaitsivat Hutussa, Ervastissa, Rautiolassa, Laivaniemessä ja Tornion kaupungissa. Lisäksi 1790-luvun matkaoppaasta käy ilmi kievari- en väliset etäisyydet: Hutun ja Ervastin välinen etäisyys oli 1 $\frac{3}{4}$ peninkulmaa (18,7 km), Rautiolaan Ervastista 1 $\frac{7}{8}$ peninkulmaa (20 km), Rautiolasta Laivaniemeen 1 $\frac{3}{4}$ peninkulmaa ja sieltä Tornioon 1 peninkulma (10,7 km). Lauttapaikka oli Hutun kestikievarin kohdalla, 245 kyynärää Simojoen yli ja Kemin kirkolla 650 kyynärää Kemijoen yli.⁹

Kestikievaritalon olivat pitäjien varakkaimpia taloja, sillä niissä tuli olla ylimääräisiä huoneita matkustajien majoittamista varten ja tarpeeksi suuri talli näiden hevosille. Simo-Tornio-välillä pidempiaikaiset kestikievarit olivat:

- Simonkylässä Ruikka 1640-luvulta vuosisadan loppuun ja 1860-luvulla,¹⁰ Huttu 1700-luvun loppupuolella
- Rajanen Simoniemessä 1600-luvulla
- Maksniemessä Ervasti 1700-luvulla ja Posti ja Marostenmäen talo 1800-luvulla.¹¹
- Kemissä kestikievareina vuorottelivat 1600- ja 1700-luvulla Vilmilän nimismiehintalo ja Rautiola. 1800-luvun puolivälistä vuoteen 1890 kestikievarina toimi kahteen otteeseen Torvinen. Vuonna 1891 kievari siirtyi Mikkolan taloon.¹²
- Laivaniemen kestikievari sijaitsi 1700-luvulta lähtien Kyläjoella Anuntin talossa, jossa kievarin pito päättyi 1800-luvun puolivälissä.¹³

Majatalot toimivat usein myös postitaloina, vaikkakin postitaloja oli tiheämmässä kuin kievareita. Vuoden 1750 Oulun postitarkastuspiirin postikartan mukaan postitaloja olivat Simonkylässä Ruikka, Maksniemessä Ervasti, Lautiosaaressa Rautiola ja Kemissä Pappila.¹⁴

⁶ Viertola 1974, 99; Virrankoski 1973, 173-174.

⁷ Entisessä Lautiosaaren kylässä, nyk. Paattio. 1600-luvulla Rautiolaa isännöi aatelinne majuri Kristoffer Bülow (Virrankoski 1973, 174).

⁸ Wallin 1893,

⁹ Esim. Viertola 1974, kuva s. 98 (VA 9564).

¹⁰ OMA, Kemi IV:5^{a-d}. ”Karta öfver Projecterad landsväg på omsesidor on Simo elf, ifrån allmänna strandvägen litet söder on Ruikka gästgiveri...”.

¹¹ Halila 1954, 386; Virrankoski 1973, 172.

¹² Halila 1954, 386; Helistö 2001, 125; Vahtola 1997, 138.

¹³ Ahvenjärvi – Vuento 1985, 26-28.

¹⁴ Jutikkala 1938, kuva 28: *Charta öfwer Uleå Påst Inspections District uti Österbotten* (alkuperäinen kartta Ruotsin postimuseossa).

Maantien linjaus Keroputaan kohdalla vuonna 1681. (Ote Yli-Raumon maakirjakartasta Yli-Raumo II 17/1).

Ala-Raumon isojakokarttaan on merkitty sekä pohjoisempi Raumonjoen ylittävä tielinjaus että Heikurinsaaren kautta kulkeva linjaus. Rautatie on myöhempi lisäys karttaan. (Ote Ala- Raumon isojakokartasta LMMT Tornio 410-1^b).

Varsinaisina lähteinä vanhan rantatein linjauksen selvittämiseksi on tässä työssä käytetty Oulun maakunta-arkistossa ja Lapin maanmittaustoimiston arkistossa olevaa aluetta kuvaavaa karttamateriaalia, joista pääasiallisiksi lähteiksi valikoituivat maanmittaustoimiston arkistossa olevat isojakokartat. Ne kattavat koko tielinjan ja ovat tarpeeksi suurimittakaavaisia (1:4000, 1:8000), jotta tielinja saatiin tarkasti nykykartalle. Maakunta-arkiston karttamateriaalin, pitäjänhistorioissa julkaistujen karttojen sekä Maakirjakartat-tietokannan¹⁵ ansiosta Simon Maksniemen, Kemin, Keminmaan ja Tornion Ylä- ja Ala-Raumon alueelta oli käytössä useampia eriaikaisia karttoja.

Isojakokarttojen heikkoutena tässä selvitystyössä täytyy pitää niiden eriaikaisuutta. Niiden aikahaitari on 1760-luvulta (Kemi, Keminmaa) 1830-luvulle (Kemi, Simo). Niinpä nyt selvitetty tielinjaus ei välttämättä kokonaisuudessaan kuvaa vanhaa rantatietä minään tiettyinä hetkenä. Muun karttamateriaalin perusteella voidaan kuitenkin sanoa tielinjan pysyneen tietyillä alueilla vuosikymmenistä ja vuosisadoista toiseen.

Karttojen perusteella havaituista tielinjan muutoksista suurin on Raumonjoen ylityspaikan vaihtuminen nykyisen rautatiesillan tietämiltä alavirtaan Antinsaaren eteläpuolelle ja jälleen takaisin vanhalle paikalleen.

Isojakokartoilla vuodelta 1827 vanha rantatie jakautuu Kyläjoen aseman kohdalla kahdeksi (*Kuva 2*).¹⁶ Tornioon mentäessä toinen, pohjoisempi tielinja ylittää Raumonjoen hieman nykyisen rautatiesillan pohjoispuolelta, ja vie Raumontien ja Laavalantien mukaisesti Keroputaalle, jonka ylitys on tapahtunut nykyistä Färimäentietä pitkin. Toinen, eteläisempi linjaus jatkaa Kyläjoen asemalta Torniota kohti suoraa länteen Hei-

kurinsaaren kautta. Linjaukset yhtyvä toisiinsa Kuusisaarella Färimäentiellä. Kumpi linjauksista on virallinen maantie? Vuoden 1823 Tornion valtakunnan rajaa kuvaavaan karttaan¹⁷ on piirretty ainoastaan pohjoisempi linjaus, mistä voi päätellä, että se oli 1820-luvun maantie. Siltakartalla vuodelta 1884 maantiekseksi nimitetään yhä pohjoisempaa linjausta.¹⁸ Mentäessä ajassa taakse päin, Heikurinsaaren kautta kulkeva tie on piirretty Merckelin karttaan vuodelta 1790.¹⁹ Vuennon mukaan maantie siirtyi kuningas Adolf Fredrikin matkan aikoihin (1752) eteläisemmälle linjalle, ja sitä kulki myös Keisari Aleksanteri I vuonna 1819. Tämä Keisarintieksi nimetty pätkä olisi jäänyt pois käytöstä vuoteen 1862 mennessä.²⁰ Maantien virkaa olisi siis 1700-luvun puolivälistä 1800-luvun alkupuoliskolle toimittanut Heikurinsaaren kautta kulkenut linjaus. Tätä varhaisempi maantien linjaus olisi ollut Vuennon mukaan pohjoisempi linjaus, mistä todistavat myös maakirjakartta vuodelta 1681 (*Kuva 1*) ja kartta Ala-Raumon pelloista vuodelta 1748, johon Raumonjoen yli vievän tielinjan viereen on kirjoitettu *Lands wäg*.²¹ Vaikka virallinen maantie olisikin vajavat sata vuotta kulkenut Heikurinsaaren kautta, Keisarintieksikin kutsuttua linjaa, pohjoisempi linjaus tuskin on ollut poissa käytöstä vaan toiminut ainakin paikkakuntalaisten kulkureittinä. Tässä työssä inventoitiin pohjoisempi, vanhempi ja pidempään käytössä ollut linjaus.

Muut karttamateriaalin perusteella havaitut muutokset rantatien linjauksessa ovat myöhäisempiä. Kemin kaupungin perustamisen myötä tuli tarpeelliseksi johtaa maantie lähempää Sauvonsaarta. Uusi, vuonna 1871 valmistunut linjaus erkani vanhasta Karjalahden itälaitaa kiertävästä linjauksesta Sauvonsaaren pohjoispuolella, ja johdettiin

¹⁵ Jyväskylän yliopiston historian laitoksen, Jyväskylän yliopiston tietojenkäsittelytieteiden laitoksen multimedialaopintokokonaisuuden ja Tieteen tietotekniikan keskuksen CSC:n tuottama tietokanta.

¹⁶ LMMT, Tornio 410:1^{a-b} ja 423:1^b, kartta vuodelta 1748, Rantatupa 1988, kuva s. 271 (*Lands Wäg*).

¹⁷ *Karta över de vid Torneå riksgrens utbytte Ryske och och Svenske undersåters blandade ägor 1823*.

Kuva mikrofilmillä, Oulun yliopiston historianlaitos RKR 6/1, 2D 29/11.

¹⁸ OMA, L-yht. Ia:17/11.

¹⁹ Vuento 1986, kartta s. 197.

²⁰ Vuento 1986, 200-204.

²¹ Kartta vuodelta 1748, Rantatupa 1988, kuva s. 271.

Sauvonsaaren itälaitaa Karjalahdenojan suun (Holstinniemi) kautta Syväkankaalle, jossa se yhtyi jälleen vanhaan linjaukseen.²²

Oulu-Tornio-välinen rautatie valmistui 1900-luvun alkuvuosina. Vasta tällöin Simo ja Kemijoki saivat sillan, kun rautatiesillat rakennettiin palvelemaan myös maantieliikennettä. Simossa rantamaantieltä rakennettiin yhdystiet rautatiesillalle molemmin puolin jokea. Kemissä rautatie kulki, kuten nykyäänkin, Vallitunsaaren kautta. Uusi silta tiesi lossiliikenteen loppua, ja Lautiosaaresa Tieksolan rannassa sijainnut lauttapaikka jäi pois käytöstä.²³ Torniojoen yli oli rakennettu jo 1880-luvun lopulla Handolinin puusilta.

1900-luvulla vanha rantatie jäi valtatieltä syrjään erilaisten oikaisu- ja perusparannustöiden myötä. Esimerkiksi Simossa 1900-luvun puolivälissä maantien varrelta jäivät pois kierros Simonkylän ja Palokankaan kautta sekä mutkittelut Maksniemessä.²⁴

Seuraavassa inventointiraportissa käydään vanhan rantatien reitti läpi kunnittain. Nyt inventoitu reitti perustuu isojakokarttojen tielinjaan. Muu käytetty karttamateriaali on mainittu raportissa.

²² Hedman 1969, 221-222, 290.

²³ Satokangas 1997, 321.

²⁴ Myllylä 1984, 99-104. OMA, L-yht. Ia:17/6-7.

Ote Simon isojakokartasta Syvälahdenjärven kohdalta (LMMT Simo 403-1^{lc}).

INVENTOINTIRAPORTTI

SIMO

Lääninrajalta Palokankaalle (n. 14 km)

Kuvat: Simo 01-08, 11-13

Vanha maantie ylittää Kuivaniemen ja Simon rajan Syvälahdenjärven eteläpuolitse Onkalonperäntien mukaisena. Onkalonperäntie noudattaa täysin vanhaa tielinjaa. Se on sorapäälysteinen tie, jonka ajoura on noin 6 m leveä. Tien varrella on soranotto- paikkoja, ja se on raskaankin kaluston käytössä. Ympäristö on kivikkoista mäntykangasta. Onkaloa lähestyttäessä ympäristö muuttuu sekametsäksi. Karilahdenojan länsipuolelta lähtien tie, nyt Onkalontie, on asfaltoitu. Onkalon tie kaartaa Onkalon kylän kautta kohti Simon asemakylää. Vanha maantie poikkeaa Onkalontieltä Simojoen rantaan Kahilalammen pohjoispuolitse. Rannassa, Alakosken seutuvilla, on ollut lossipaikka.

Vuoden 1784 maantiekartasta voidaan nähdä, että vanha maantie kulki Oulun läänin puolella jo tuolloin nykyisen Onkalonperäntien mukaisesti.²⁵ Kartta päättyy läänin rajalle, mutta vuoden 1831 isojakokartan tielinja Lapin läänin puolella on yhä Onkalonperäntien mukainen.²⁶ Todennäköisesti vanha maantie siis kulki Onkalonperäntien mukaisesti Simon puolellakin jo 1780-luvulla.

Simonkylän puolella Jokipäässä rannasta Simonkyläntielle tulee noin 2 m leveä heinäkasvava ajoura. Tämä, nykyinen pelto- tie, on vanhaa maantien pohjaa. Simonkyläntie (= museotie) noudattaa vanhaa tielinjaa. Se on asfaltoitu, noin 6 m leveä mutkainen kylätie, jonka ympärillä on pihapiirejä ja peltoja. Jokipäässä muutamia vanhoja pihapiirejä ja aittoja aivan tien vieressä (Parpala, Huttula, Huttula-Jussakka). Simonkyläntieltä länteen mentäessä Kirkkotie jatkaa vanhaa tielinjaa. Kirkkotie on asfalttipäälysteinen, noin 6-7 m leveä kylätie. Kuuselanmäen kohdalla tienvieressä on vanhoja pihapii-

rejä. Viantietä kohti tie jatkaa Palokankaantien mukaisesti. Palokankaantie on asfaltoitu ja ajouran leveys on noin 6-7 m. Ympäristö on sekametsää.

Isojakokarttojen tie ei käy Simoniemessä, mutta mahdollisesti vanhempi linjaus on kulkenut Simoniemen kautta, sillä Simoniemen Rajasen mainitaan olleen kestiekivaritalona pitkään 1600-luvulla.²⁷ Claesonin karttaan 1600-luvun puolivälissä on merkitty rantatien summittainen linjaus. Vaikka tästä pienimittakaavaisesta kartasta (1:560000) ei voi nähdä rantatien yksityiskohtaista linjausta, on tienvarren paikkakunnat merkitty. Lapin läänin puolelle on merkitty Simojoen suuhun *Simolax*, *Simoniemi*, *Maxaniemi* ja *Kemi Kyrk*²⁸. Tällöin tielinja olisi kulkenut Simoniemen kautta.

²⁵ OMA, Ii 44; Kehusmaa 2000, 99-100.²⁶ LMMT, Simo 404:1^{a-b}, 1^{1a}.²⁷ Virrankoski 1973, 172.²⁸ KA, MH 106.

Simo, Onkalonperäntietä länteen päin.

Simo, vanhaa tienpohjaa Viantien eteläpuolella Viantienjoen ja Ruonaojan välissä.

Viantieltä Marostenmäelle (n. 12 km)

Kuvat: Simo 09-10, 14-37

Palokankaantieltä vanha tielinja jatkuu VT 4:n pohjoispuolelle. Palokankaantien ja Viantien väliin jäävä vanhan tien katkelma (1,1 km) on sorapintainen, ja koko matkataan erittäin kuoppaisena huonokuntoinen. Ajoura on noin 3 m leveä, ja havaittavissa oleva tiemaa noin 7 m leveä. Tien eteläpäässä, sen itäpuolella on hakkuuaukeaa, muuten ympäristö on tiheää sekametsää ja tienvarret pöheikköä.

Vanha tielinja jatkaa Viantietä pitkin mutkittellen Viantienjoen länsipuolella sen molemmin puolin. Länteen päin mentäessä ensimmäinen vanhan tien mutka on jäänyt Viantien pohjoispuolelle, ja on yhä käytössä pihaille vievänä tienä. Sorapintaisen tien ajoura on noin 3 m leveä. Itäpäästä tie päättyy asuinrakennuksen pihaan, joten se ei ole enää läpiajettavissa. Viantien pohjoispuolelta vanha tielinja jatkaa suoraan Viantien eteläpuolelle. Tämä Viantien eteläpuolinen mutka on ruohottunut ja tien vierusta pensoittunut. Ajoura on noin 2,5 m leveä ja havaittavissa oleva tienpohja 6-7 m, paikoin jopa 9-10 m. Ojan yli on silta yhdeksästä paksuista parruista (kuvat Simo17-18). Ympäristö on sekametsää. Asuintaloja lähestyttäessä tie muuttuu läpipääsemättömäksi pöheiköksi, mutta on jälleen näkyvissä talojen länsipuolella kohdassa, josta se yhtyy Viantiehen. Vanha tie ylittää Ruonaajan samassa kohdassa kuin nykyinen tie, mutta kaartaa jälleen Viantien eteläpuolelle noin 150 m Ruonaajan länsipuolella. Tämä vanhan tien mutka on käytössä pihaille vievänä tienä. Sorapäällysteisen tien ajoura on noin 2,5 metriä leveä.

Viantien toinen pohjoispuolinen vanhan tien mutka ulottuu suunnilleen Karintien ja Viantien risteyksestä Tikkalantien ja rautatien risteykseen ja sieltä edelleen Ojanperäntietä pitkin takaisin Viantielle. Itäpäässä Karintien ja Viantien risteuksen seutuvilla vanha tien pohja on metsittynyt, ja vain vaivoin seurattavissa. Rautatieristeyksestä kaakkoon tielinja sen sijaan on paremmin seurattavissa

ruohottuneena tienpohjana, jonka ajoauran leveys on 2,5 m. Rautatieristeyksestä lounaaseen tielinja ei sen sijaan ole enää nähtävissä ennen Ojanperäntietä, joka kuuluu vanhan tien linjaan. Ojanperäntie on sorapäällysteinen, ja sen ajoura on noin 3 m. Pohjoispäässä tie kaartaa asuintalon pihaan, pihaan vievän tienpätkän ajouran keskellä kasvaa ruohoa.

Seuraava vanhan tien mutka kaartaa jälleen Viantien eteläpuolelle. Tämä tienpätkä on kokonaan käytössä pihaille vievänä tienä ja edelleen läpiajettavissa. Ajouran leveys on noin 2,5-3 m ja sen keskellä kasvaa ruohoa (sorapinta paikoin näkyvissä). Tiemaan leveys on ollut noin 6 m, paikoin enemmän. Tien varren talot ovat melko moderneja. Länteen mentäessä vanha tielinja kaartaa jälleen Viantien pohjoispuolelle, jossa se ylittää Rajastenojan ja yhtyy Viantiehen hiukan Nivalan itäpuolella. Tämä pohjoispuolinen mutka on kokonaan maastossa havaittavissa Rajastenojan länsipuolella, jossa tienpohja on metsittynyt, mutta kasvillisuus tielinjalla on matalaa. Nivalaa kohden mentäessä tienpohjan kunto paranee: Ajouran keskellä kasvaa heinää, mutta tienpinnan sora on näkyvissä rengasurissa. Ajouran leveys on 2,5 - 3 m ja tiemaan noin 6 m. Viantien ympäristö on sekametsää.

Viantieltä vanha tielinja kaartaa VT 4 eteläpuolelle ja sieltä edelleen Maksniementielle. VT 4:n eteläpuolelle jäävä vanhan tien mutka on hyvää vauhtia kasvamassa umpeen. Tienpohja kasvaa heinää, eikä ole enää auttolla ajettavissa.

Asfalttipäällysteinen Maksniementie noudattaa suunnilleen vanhaa tielinjaa. Sen itäpäässä VT 4:n yhtymäkohdassa tielinjaa on oikaistu, samoin länsipäässä uusien katujen tienhaarojen kohdalla. Aiotien kohdalla vanha tielinja koukkaa VT 4:n eteläpuolelle, jossa se kulkee sorapintaisen Karsikontien mukaisesti länttä kohden kunnes Paakkarin kohdalla ylittää jälleen valtatie.

Maksniementien ja valtatieväliin jäävä Ervastin talo toimi kestiekievarina ainakin 1700-luvulla.²⁹ Sinne maantieltä (nyk. Maksniementieltä) vievät tiehaarat on merkitty sekä Maksniemen maakirjakarttaan vuodelta 1736, vuoden 1779 karttaan että isojakokarttaan vuodelta 183?. Maakirjakarttaan on kuvattu ainoastaan Ervastin talon ympäristö, mutta Maksniemen karttoihin vuosilta 1779-1787 on piirretty Viantien Rajastenojan ja Marostenmäen välinen alue.³⁰ Vertaamalla karttoja isojakokarttoihin voidaan todeta maantien pysyneen alueella samalla paikalla 1700-luvun loppupuolelta 1830-luvulle.

Ervastiin vievä itäisempi tiehaara on vielä näkyvässä nykyäänkin, vaikka talolle on tielinja myös VT 4:ltä. Sorapintaisen, noin 2,5 m leveän ajouran keskellä kasvaa heinää.

Marostenmäelle vanha tielinja tulee valtatieväliä eteläpuolelta Paakkarin kautta. Valtatieväliä pohjoispuolella jääneestä on pihalle vievä noin 3 m leveä sorapintainen tie, joka yhtyy Marostenmäentiehen. Tästä risteyksestä vanha tielinja on jatkanut noin 350 m pohjoiseen ja kääntynyt sitten länsi-luoteeseen yhtyen nykyisen Marostenmäentien linjaan. Tästä Marostenmäentien pohjoispuolisesta linjauksesta on jäljellä noin 3 m leveä asfaltoitu tie, joka vie maarakennusliikkeen pihalle.

1950-luvun peruskartoilla kierros Simonkylän ja Palokankaan kautta on jäänyt valtatieväliä 4:n linjalta pois, mutta Viantie, Maksniementie ja Marostenmäentie ovat edelleen osa sitä. Valtatieväliä tulee Viantielle vanhan Palokankaalta tulevan linjauksen pohjoispuolitse, lähempää junarataa. Viantien, Maksniementien ja Marostenmäentien linja on oikaistu, ja vanhan tien mutkat ovat jääneet tielinjan ulkopuolelle.

²⁹ Halila 1954, 386.

³⁰ Maksniemi 119 3/1-2; OMA Maksniemi 39 ja 39^{1,2}; LMMT Simo 402:1^{1b}

KEMI

(n. 17 km)

Kuvat: Kemi 01-23

Kemin puolelle vanha tielinja tulee Marostenmäentietä pitkin. Marostenmäentie on asfaltoitu, noin 6-7 m leveä kylätie, jonka ympäristö on sekametsää. Siellä täällä on pienetaloja. Karsinamaalla, kaatopaikanristeyksen itäpuolella Marostenmäentien pohjoispuolelle on jäänyt vanhan tien mutka. Metsittyvän ajouran keskellä kasvaa heinää ja vesoja, ja sen leveys on 2,5 m. Länsipäästään tämä vanhan tien mutka on yhä käytössä pihalle vievänä tienä. Käytössä oleva osuus on sorapintainen. Taipaleenkylässä vanha tie tekee toisen mutkan Marostenmäentien pohjoispuolelle. Osa tästä vanhan tien linjauksesta on yhä käytössä: Klemolan ja Kivimäen taloille vievän sorapintaisen 3,5 m leveän tien alkupää kuuluu vanhaan tielinjaan. Linjaus jatkuu Marostenmäentien suuntaisena tierauniona itää kohden. Linjaus on ruohotunut ja pensoittunut, ja enää seurattavissa ainoastaan jalkaisin.

Marostenmäentien jälkeen vanha tielinja yhtyy valtatiehen, joka kulkee sen mukaisena Jukolantien risteykseen saakka. Vanha tielinja on kulkenut Jukolantien suuntaisena, mutkitellen kuitenkin enemmän kuin nykyinen tie. Jukolantie on sorapintainen tie, jonka ajoura on noin 3 metriä leveä. Varsinainen Jukolantie päättyy tien vasemmalle puolelle jäävän asuintalon kohdalla, mutta tielinja jatkuu kohti Isoruonoajaa ruohottuneena tienpohjana, jota käytetään moottorikelkkareittinä. Maastossa näkyvä ajoura on noin 2,5 m leveä, tiemaa noin 8 m, ja se noudattaa täysin vanhan tien linjaa Isoruonoajalle. Isoruonoajan länsipuolella Mottimajantie kulkee itä-länsi-suuntaisesti VT 4:lle. Mottimajantie itäpäätä noudattaa vanha tielinjaa noin 250 m. Se on sorapintainen tie jonka ajouran leveys on noin 3 metriä ja tiemaan noin 8 m. Ajouran keskellä kasvaa heinää. Mottimajantien länsipäässä vanha tielinja on koukannut etelämpää, mitä ei voitu enää maastossa todentaa. Mottimajantien ja valta-

tien risteyksestä vanha tie kulkee valtatiehen mukaisesti Ouluntien risteykseen saakka.

Kemin kaupunkialueella Syväkankaalla Ouluntie ja Tervaharjussa Kuriirinkatu ja Ruonankatu kuuluvat vanhaan tielinjaa. Vanha tie on poikennut nykyiseltä Ouluntieltä Toijärvenpuiston länsilaidalla koukaten Ouluntien pohjoispuolitse Kiveliönkadulle ja mutkitellen sen suuntaisesti Kuriirinkadulle. Ruonankadun ja Tuomaalankadun välillä vanhan tien linja on havaittavissa polkuna, ja pohjoiseen mentäessä vanha tie on jäänyt rivitalojen alle. Vanhan tien jäänte on jälleen löydettävissä golfkentän eteläpäästä sorapintaisena polkuna ja Nauskaojan ylittävänä vanhana maantiesiltana, joka on yhä pyöräilijöiden ja jalankulkijoiden käytössä. Golfkentän reunaan maantiesillalle tuleva polku on noin 2 m leveä, maantiesillan jälkeisen polun leveys on ainoastaan 1 m.

Golfkentältä vanha tielinja jatkuu Rauhalankatuna, Opettajankatuna, Karikonkatuna ja Vanhakatuna. Vanhan tielinjan ovat katkaisseet VT 4, Lapintie ja rautatieleikkaus, joten sen seuraaminen on vaikeaa. Pidempi vanhan tien linjauksen säilyttänyt pätkä on Koivuuharjunkatu - Tornionkatu.

Tornionkadun varteen, tulevat kaikki Lautiosaaren kylässä toimineet pitempiaikaiset kestikievarit, Paattionojan eteläpuolella Torvinen 1800-luvulla, pohjoiseen mentäessä Rautiola Paattiossa ja Vilmilä, jotka toimivat kievareina 1600- ja 1700-luvuilla.

Vilmilässä Tornionkadun alitettua VT 4:n vanha tie tekee mutkan Tornionkadun länsipuolelle, jossa vanha tienpohja on yhä havaittavissa maastossa. Ajoura, jonka keskellä kasvaa heinää, on leveydeltään noin 2 m. Tienvierus on pensoittunut. Tämän poikkeaman jälkeen Tornionkatu noudattaa vanhan tien linjaa loppumatkan Lautiosaaren, jossa vanhan tien linjaan kuuluu Lautiosaa-

rentien eteläpää. Noin 100 m Kemin ja Keminmaan rajan pohjoispuolella vanhan tien linja kaartaa ihan jokirantaan. Jokirantaa se seuraa noin 600 m ennen lossipaikkaa, joka sijaitsi Tieksolan rannassa.³¹ Tämä vanhan tien osuus on vielä nähtävissä noin 2,5 m leveänä soratienä, jonka keskellä kasvaa heinää. Tie kulkee ihan jokipenkereen reunaan ja päättyy asuintalon pihaan, joten se ei ole enää läpiajettavissa.

Tervaharjun ja Lautiosaaren väliset isojakokartat ovat 1760-luvulta. Kemijoen uittoyhdistyksen hallussa olevasta kartasta voidaan todeta rantatien linjauksen pysyneen samantaisena Kemijoen itälaidalla 1800-luvun puoliväliin asti.³² Muutoksia linjaukseen olisi näin ollen aiheuttanut vasta kaupungin perustaminen ja rautatien rakentaminen.

³¹ Helistö 2001, 320.

³² Keminmaan historia 1997.

Vanhan maantien linja on kasvamassa umpeen Marostenmäentien pohjoispuolella Taipaleenkylässä.

Vanhaa tienpohjaa ja maantiesilta Kemissä Golfkentän eteläpäässä

KEMINMAA

(n. 4 km)

Kuvat: Keminmaa 01-09

Kemijoen länsirannalla voimalaitos on nostanut vedenpintaa niin, että vanha lossiranta on nykyisin veden alla. Isojakokartalla vuodelta 1766-67 lossiranta on sijainnut lähes 300 m nykyisestä Rantatien ja Lukkarintien risteyksestä itään.³³ Nyt jokeen on vain muutamia kymmeniä metrejä. Pitäjänmuseon pihassa, ja vanhan kirkon ja joen välissä on säilynyt pätkä isojakokarttaan merkittyä, kirkkotarhan itälaitaa kulkevaa tietä. Tie on leveydeltään noin 2 m ja sorapäällysteinen. Isojakokartalla lossirannasta tuleva tie näyttää kulkevan nimenomaan kirkon itäpuolitse kun taas vuosien 1740 ja 1798 karttojen mukaan maantie on merkitty kulkemaan kirkon länsipuolelta suunnilleen nykyisen Rantatien mukaisesti.³⁴ Rantatien mukainen tie on merkitty myös isojakokarttaan.

Keminmaan vanha kirkko, Pyhän Mikaelin kirkko, on rakennettu vuosina 1519-21. Vanhalta kirkolta tielinja jatkaa Kirkkotietä pitkin Keminmaan uudemman kirkon ohi. Kirkkotie Kemi-Rovaniemi-radon itäpuolella on asfaltoitu, mutta radan länsipuolella sorapintainen. Rautatie kulkee korotetulla penkereellä, eikä Kirkkotien kohdalta pääse ylittämään sitä, joten tielinja katkeaa. Nykyisin rata ylitetään etelämpää Kallinkaan-
katietä pitkin. Tämä muutos linjauksessa on kuitenkin melko moderni, sillä vielä vuoden 1982 peruskartalla radan yli on kuljettu Kirkkotietä pitkin. Kirkkotien varrella molemmin puoli rataa on asuintaloja. Kallinkaan puoleisen Kirkkotien ajoura on noin 3 m leveä, ja osittain havaittavissa oleva tiemaa 6-7 m leveä. Tien varrella on Suomen sodan (1808-1809) muistomerkki.

Kirkkotieltä länteen mentäessä vanha tie näyttää isojakokartan mukaan kulkeneen nykyisen hautausmaan kautta, ja jatkaneen

sitten Hirsikankaantien mukaisesti Kallinkaan pohjoislaitaa. Hirsikankaantie Jäämerentien itäpuolella on sorapintainen, ajouraltaan 2,5 – 3 m leveä tie. Sen tiemaa on selkeästi havaittavissa ja on leveydeltään noin 5 m. Ympäristö on mäntykangasta.

³³ LMMT Keminmaa 401:1^{2c}

³⁴ OMA, Kemi 18b:5b ja Kemi XI:8.

Keminmaan kartta vuodelta 1798. Oikeanpuoleinen rannasta kaartava tielinja on *Lands väg*. (Kartta OMA, Kemi 18b:5b).

TORNIO

Kunnan rajalta Kyläjoelle (n. 11 km)

Kuvat: Tornio 01-24

Tornion puolella vanha tielinja jatkaa edelleen Hirsikankaantien mukaisena. Jäämerentien ja VT 4:n välillä tie on idästä tultaessa leveämpi ja parempikuntoinen kuin Kemimaan puolella. Ajouran leveys on 5 m, ja sillä on uudehko sorapäällys. Tien varrella on maa-aineksen noutopaikka ja se on osin raskaan kaluston käytössä. Tien kääntyessä kohti valtatieä ajoura kapenee 4 metriin, mutta havaittava tiemaa on 6-7 m. Tien varressa kasvaa joitakin leveälatvuksisia mäntyjä, mutta muuten ympäristö on tiheää sekametsää. Valtatien eteläpuolella, Hirsikankaanmäen länsilaidalla, Hirsikankaantie jatkuu noin 3,5 m leveänä soratienä. Täälläkin sorapäällys on uudehkoa. Hirsikankaantie on kauttaaltaan läpiajettavissa Jäämerentien alikulun ja valtatie 4:n ylittävän sillan ansiosta.

Hirsikankaanmäellä tien itälaidassa on sammaloitunut selväräinen kivijalan/kiviaidan jääne. Tiensuuntaisesti se on noin 25 m pitkä, sen leveys on 50-60 cm ja korkeus tien puolella 40-50 cm, metsän puolella 20 cm (kuvat Tornio 05-08). Hirsikankaanmäen länsilaidalla sijaitti jatkosodan aikana saksalaisten varikko, jonka jäänteitä tämäkin kivijalka mahdollisesti on.³⁵

Yli-Kaakamossa Hirsikankaantie muuttuu asfalttipintaiseksi, 5-6 m leveäksi kylätieksi. Sen molemmin puolin on asuintaloja, mutta myös pieniä pelto- ja sekametsälänttejä. Hirsikankaantien kokonaisuudessa noudattaa vuoden 1766 isojakokarttaan kuvattua vanhaa tielinjaa.³⁶

Hirsikankaantien jälkeen vanha tielinja jatkuu Vallontienä. Vallontie on Vanha kylätieltä sivuun jäänyt vanha tien mutka, pituudeltaan vain 180 m. Se on asvaltoitu, ja leveydeltään noin 4 m. Kaakamojoen vanha tie ylittää nykyisen Vanha kylätien mukai-

sesti. Kaakamojoen jälkeen tielinja mutkaa Luukkaanperän kautta. Luukkaanperäntie ja Haaralanperäntie noudattavat täysin vanhaa tielinjaa. Tiet ovat asfaltoituja, ja niiden leveys on noin 4-5 m. Näiden teiden varsilla on sekä vanhaa että uudempaa rakennuskantaa. Haaralanperäntien varrella Ala-Luukkaan eteläpuolella tienvarressa on pala komeaa peltomaisemaa.

Haaralanperäntieltä vanha tielinja jatkaa Valtatie 921 mukaisesti kohti Torniota. Noin 600 m Haaralanperän risteuksen jälkeen valtatie eteläpuolelle jää pysäköintipaikka, jonka etelälaitaa vanha tie on kulkenut. Pysäköintipaikan takana metsässä on nähtävissä vanha ruohottunut tienpohja, jonka ajouran leveys on 2,5 m. Tiemaa on vain osittain paikallistettavissa, ja se on noin 7 m leveä. Ympäristö on tiheää sekametsää, ja tienpohjankin päällä kasvaa jo vesoja.

Valtatie 921:n pohjoispuolella Hietaharjuntie noudattaa suunnilleen vanhan tien linjaa muuten, mutta tielinjaa on oiottu valtatie ja rautatien yhtymäkohdissa. Hietaharjuntie on sorapintainen tie, jonka ajoura on 3 m ja tiemaa noin 6 m leveä. Itäpäässä ympäristö on kivikkoista sekametsää, tien reunalla kasvaa muutamia leveälatvuksisia mäntyjä. Kohti Laivajärventien risteystä mentäessä tienvierus muuttuu synkäksi, kosteammaksi kuusivaltaiseksi metsäksi. Laivajärventien risteyksessä tie levenee noin 4 metriseksi. Maston kohdalta vanha tielinja erkanee Laivajärventiestä sen eteläpuolelle. Täällä on säilynyt vanhaa tienpohjaa, jonka sorapohjaisuus on vielä nähtävissä, vaikkakin ajoura kasvaa sammalta ja jäkälää. Tiemaan leveys on noin 6 m. Kuljettaessa tienpohjaa noin 200 m länteen se kasvaa umpeen.

³⁵ Hyötyniemi 1987, 228.

³⁶ LMMT Kemimaa 401:1^{la}

Vanha tielinja on jälleen seurattavissa rautatien eteläpuolella, jossa Laivajärventieltä erkanee metsäautotie lounaaseen kohti Ruonaojaa. Tämän tien ajouran leveys on 2 – 2,5 m ja tiemaan leveys noin 6 m. Alkumatkasta tie on hyvin seurattavissa, tien pohja on kova, ja ainoastaan ajouran keskellä kasvaa heinää. Ruonaojaa kohden tielinja metsittyy

täysin lähes läpitunkemattomaksi pöheiköksi. Ruonaojalta tielinja jatkaa Valtatie 921:n eteläpuolelle, jossa Kyläjoen Lemmentie kuuluu vanhaan tielinjaan. Lemmentie on sorapintainen 3-4 m leveä tie, jonka varrella on uudehkoja asuintaloja ja mm. soranotto- paikka.

Tornio, Hirsikankaantie Jäämerentien ja VT 4:n välillä.

Kyläjoelta Suensaareen (n. 11 km)

Kuvat: Tornio 25-40

Lemmentieltä vanha tielinja kaartaa Laivaniementielle, ja sitä pitkin valtatie 921:lle. Kohtaa, missä maantie ylittää Kyläjoen, ei ole merkitty isojakokarttaan, joten se jää epäselväksi.³⁷ Kyläjoen länsipuolella vanha tielinja poikkeaa valtatieltä Kioskitien kohdalla, jonka suuntaisena se jatkaa kohti Alaraumoa. Vanha tie on kulkenut mutkitellen Raumontien länsipuolella. Näitä mutkia on säilynyt muutamia pihoilta ja pelloilta vievinä teinä. Raumontie on suoralinjainen kaksikaistainen asfaltoitu tien, jonka vierellä kulkee pyörätie. Voimakkaan tienrakennuksen vuoksi vanhan tien piirteitä ei ole juuriikaan säilynyt.

Raumonjoen ylityspaikka on isojakokartalla vuodelta 1827 ja kartalla vuodelta 1748 hiukan nykyisen rautatiesillan pohjoispuolella.³⁸ Tämän jälkeen tie on jatkanut ensin Raumontien ja sitten Laavalantien mukaisesti Raumon koulun ohi. Laavalantie on asfalttipintainen noin 4 m leveä tie, jonka varrella on väljästi asuintaloja ja metsikköä. Keroputaan ylitys on tapahtunut Färimäentietä pitkin. Maakirjakartassa vuodelta 1681 Keroputaan ylityspaikka on ollut reilut sata metriä Färimäntien eteläpuolella, ja tie on tullut Färimäentielle Kuussaaren talon eteläpuolitse.³⁹

Raumontieltä ylityspaikalle rautatien tasoristeyksen yli vie pyörätie. Tasoristeys on ylittävissä ainoastaan jalan tai pyörällä. Färimäentie noudattaa vanhan tien linjaa. Keroputaan koillispuolella tie on 4,5 – 5 m leveä, kaakkoispuolella hiukan leveämpi. Asfalttipinta on kulunut ja paikoin huonokuntoinen. Färimäentien ympärillä on tiheää sekametsää kuin myös käytöstä pois jääneitä peltoja. Asuintaloja on muutamia.

Entisessä Putaankylässä (nykyisin Tornion kaupunkia, Torppi ja Pudas) vanha tie on

kulkenut Muuntamokadun ja Kemintien mukaisesti Torniojoen rantaan. Isojakokarttaan on Putaankylän kohdalle merkitty myös toinen rantaan vievä tielinjaus, joka on nykyisten Länsipohjankadun ja Pirikkiönkadun mukainen.⁴⁰ Lauttapaikka Suensaaren puolella on ollut nykyisen venesataman tietämillä. Asutus kaupunkialueella oli 1800-luvulla rajoittunut Suensaaren lounaisrannalle, ja tielinja kaupungista pohjoiseen on piirretty suunnilleen Keskikadun suuntaisena, jonka päästä se on jatkanut suoraan Näräntien tietämillä. Sieltä tielinja on jatkanut Haaparannan puolelle.⁴¹

³⁷ LMMT, Tornio 418:1^{2b}.

³⁸ LMMT, Tornio 410:1^{a-b} ja 423:1^b, kartta vuodelta 1748, Rantatupa 1988, kuva s. 271 (*Lands Wäg*).

³⁹ Yli-Raumo II 17/1.

⁴⁰ LMMT, Tornio 421:1², 421:1^a.

⁴¹ OMA, Tornio 11²²

Tornio, vanhaa tienpohjaa Laivajärventien eteläpuolella.

Tornio, Färimäentie.

YHTEENVETO

Pohjanmaan vanhan rantatien pituus Lapin läänin alueella on lähes 70 km. Tästä Simon kunnan alueella on 26 km, Kemin 17 km, Keminmaan 4 km ja Tornion 22 km. Linjaus on paikallistettavissa maastossa lähes täysin, lukuun ottamatta muutamia umpeen kasvaneita ja kaupunkien keskustoissa rakentamisen alle jääneitä osuuksia.

Maastossa paikallistamatta jäi vanhaa tielinjaa Marostenmäellä noin 350 m ja Järpissä, Mottimajantien eteläpuolella noin 400 m. Nämä osuudet vahasta maantiestä ovat umpeen kasvaneina tuhoutuneet kuten myös kaupunkien keskustoissa rakentamisen alle jääneet osuudet. Näin on käynyt Kemin keskustan tuntumassa, missä sen linjan katkaisevat VT 4 ja Rautatie ja Lapintie. Myös Syväkankaalla ja Tervaharjussa vanha tie on jäänyt osittain uuden rakentamisen alle. Tornion Putaan puolella tielinja on jäänyt osin rautatien ja E4:n eritasoliittymän alle, Suensaareissa vanhan maantien linjan on säilyttänyt ainoastaan Keskikadun pohjoispää.

Ne vanhan tien osuudet, jotka ovat valtatie 4:n ja 921:n mukaisia, täytyy myös katsoa tuhoutuneiksi, vaikkakin vanhan tien linjaus on niillä suunnilleen säilynyt. Vanha tie on kulkenut mutkitellen noudattaen maaston muotoja. Nykyinen tienrakennustekniikka mahdollistaa teiden vetämisen suoraviivaisesti, maastoa rajummin muokaten. Perusteelliset tienparannustyöt ovat näillä tieosuuksilla leventäneet ja suoristaneet tielinjaa, ja vanhalla tielle tyypillinen maastonmyötäinen olemus sekä fyysiset jäänteet ovat hävinneet.

Lisäksi tuhoutuneita ovat myös Keminmaassa molemmin puolin Kemijokea voimalaitosten rakentamisen myötä veden pinnan alle jääneet vanhan tien osuudet.

Edellä mainituilla perusteilla rantatien pituudesta Lapin läänin alueella on tuhoutunut 5,1 km, noin 7 %.

Osa vanhasta tielinjasta on jäänyt kokonaan pois käytöstä, mutta on yhä maastossa näh-

tävissä ruohottuneina tai pensoittuneina tie-raunioina. Nyt tutkitulla linjauksella tällaisia tie-raunioita on noin 3,5 km, ja ne ovat keskimäärin noin 400 metrin pituisia. Pääosin ne ovat jääneet pois käytöstä 1900-luvun puolivälissä valtatie 4:n oikaisu- ja perusparannustöiden myötä, ja valtatie 921:n rakentamisen myötä.

Viantiellä, Maksniementiellä, Marostenmäentiellä ja Raumontiellä tielinja on oikaistu, mutta vanhan tien mutkia on jäänyt molemmin puolin oikaisua. Osa mutkista on yhä käytössä talojen pihoille tai tiluksille vievinä teinä, osa on jäänyt pois käytöstä, mutta yhä seurattavissa pensoittuneina tie-raunioina. Tielinja on yhä seurattavissa, vaikka se ei noudatakaan täysin nykyistä tietä, ja vähälle käytölle jääneiden/käytöstä pois jääneiden tie osuuksien voi ajatella säilyttävän vanhan tien rakenteellisia jäänteitä. Ympäristössä on periteistä rakennuskantaa ja peltomaisemaa. Näillä alueilla voi katsoa vanhan tien piirteiden jossain määrin säilyneen.

Toisen kokonaisuuden, jossa vanhan tien piirteiden voi katsoa jossain määrin säilyneen, muodostavat kaupungeissa ja kylissä vanhaa tielinjaa noudattavat kadut. Niiden ympäristö on enimmäkseen moderni, vaikkakin niiden varsilla on voinut säilyä myös vanhaa rakennuskantaa (Esim. Tornion Keskikadun puutalot). Tietä on usein levennetty huomattavasti esim. rakentamalla viereen pyörätie. Tällaisia osuuksia ovat esim. Kemissä Ouluntie ja Torniontie.

Parhaiten vanhan tien piirteitä ovat säilyttäneet ne tieosuudet, joissa sekä vanhan tien linjaus, että maastonmyötäinen olemus ovat säilyneet. Näitä tieosuuksia ovat:

SIMO

Onkalonperäntie + Onkalontie	5,6 km
Simonkyläntie	3,3 km
Kirkkotie	3,7 km
Palokankaantie - Viantie	1,1 km

KEMINMAA-TORNIO

Hirsikankaantie	5,2 km
-----------------	--------

TORNIO

Hietaharjuntie + Laivajärventie	2,2 km
Färimäentie	1,1 km
yht.	22,2 km

Mukaan on otettu vain yli 1 kilometrin pituiset osuudet. Näillä osuuksilla vanha tielinja-

us on täysin tai lähes täysin säilynyt. Tieosuuksiin kuuluu sekä asfaltti- että sorapäällysteisiä teitä. Ajoura on keskimäärin 5 m leveä, vaihdellen 3 m ja 6-7 m välillä. Simon kunnan alueella vanhan tien voi katsoa säilyneen kokonaisuudessaan kohtalaisen hyvin, sillä noin 50 % kunnan alueella olevasta tiestä kuuluu tähän luokkaan.

Valtaosa vanhan rantatien linjauksesta Lapin läänin alueella on yhä käytössä ja ylläpidettynä huolimatta siitä, että linjaus on jäänyt lähes kokonaan nykyisten valtateiden ulkopuolelle.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS**KARTAT****Helsingin yliopiston kirjasto**

Peruskartat 1:20 000 2541 08-11; 2543 01, 04 (ilmakuvaukset ja kartoitukset 1952-1955)
2541 03, 06 (ilmakuvaukset ja kartoitukset 1968-1974)

Kansallisarkisto (KA)

MH 106

Lapin maanmittaustoimiston arkisto (LMMT)**Isojakokartat**

Keminmaa 401:1 ^{1a}	Kirkonkylä (1766)
Keminmaa 401:1 ^{2b-c}	Kirkonkylä (1766-1767)
Keminmaa 401:1 ^{9a-b, 15a-b}	Lautiosaari (1767-1768)
Keminmaa 401:1 ^{10a-b}	Lautiosaari (1768)
Keminmaa 404:1 ¹	Kirkonkylän ulkometsää (1832)
Keminmaa 404:1 ²	Sotisaari ja <i>Kuivanuoro</i> (1825)
Keminmaa 404:1 ^{a-b}	Kirkonkylän (176?)
Keminmaa 406:1 ^f	Lautiosaari (1831-1832)
Simo 402:1 ^{a-b, 1b}	Maksniemi (1832)
Simo 403:1 ^{a-c, 1b-c}	Onkalo, Simonkylä
Simo 404:1 ^{a-b, 1^{1a}}	Simoniemi (1831)
Tornio 410:1 ^{a-c}	Ala-Raumo (1827)
Tornio 413:1 ^{a-f}	Kaakama (1821)
Tornio 418:1 ^{1a-c, 2b}	Laivaniemi (1827-1828)
Tornio 421:1 ^a	Putaanmäki (1800-1803)
Tornio 423:1 ^{a-d}	Yli-Raumo (1827)

Maakirjakartat

Jyväskylän yliopiston historian laitoksen, Jyväskylän yliopiston tietojenkäsittelytieteiden laitoksen multimediaopintokokonaisuuden ja Tieteen tietotekniikan keskuksen CSC:n tuottama Maakirjakartat-tietokanta. <http://www.virtuaaliyliopisto.fi/maakirjakartat/> (Alkuperäiset kartat Kansallisarkistossa).

Maksniemi 119 3/1-2

Simo, Maksniemi (Wikar 1736).

Yli-Raumo 11 17/1

Alatornio, Yli-Raumo (1681).

Oulun maakunta-arkisto (OMA)

Ii 44	Oulun kartasto ja tietopalvelu toimisto, Ii 44 (1784)
Kemi IV:5 ^{a-d}	Oulun lääninkanslia (1867).
Kemi 18b:5b	Kemin msk:n kirkonarkisto (1798)
Kemi XI:8.	Kemin kirkonarkisto (1740).
L-yht. Ia:17/1-12	Oulun kartasto ja tietopalvelutoimisto, L-Yht., Projekt till fastbroar öfver Haukipudas, Kuivaniemi, Simo, Kemi, Raumo och Torneå älvar å allm. landsväg Ia:17/1-12 (1884-1887).
Maksniemi 39 ja 39 ¹	Oulun läänin maanmittauskonttorin Lapin alueen karttojen arkisto, Keminmaa, Maksniemi (1779, 1780)
Maksniemi 39 ²	Oulun läänin maanmittauskonttorin Lapin alueen karttojen arkisto, Keminmaa, Maksniemi (1786-1787)
Tornio 11 ²²	Oulun läänin maanmittauskonttorin Lapin alueen karttojen arkisto

KIRJALLISUUS

- Ahvenjärvi – Vuento 1985 T. Ahvenjärvi – P. Vuento 1985: *Laivaniemen rannoilta Laivajärven laitamille – Historiaa ja perimätietoa*. 1985.
- Halila 1954 A. Halila: *Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi 1721-1775*. Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia V. Oulu, 1954.
- Hedman 1969 O. Hedman: *Kemin kaupungin historia – sekä katsaus Kemin seudun ja Kemin Lapin varhaisempiin vaiheisiin I*. Tampere, 1969.
- Helistö 2001 M. Helistö: *Kemin asutuksen historiaa*. Kemin kotiseutu- ja museoyhdistyksen julkaisu. Kemi, 2001.
- Hyötyniemi 1987 H. Hyötyniemi: *Kaakama, Kalan ja kellojen kylä*. Kemi, 1987.
- Jutikkala 1938 E. Jutikkala: *Suomen postilaitoksen historia I*. Helsinki, 1938.
- Kehusmaa 2000 A. Kehusmaa: *Pohjanmaan rantatie Pohjois-Pohjanmaalla*. Pohjois-Pohjanmaan liitto ja Oulun tiepiiri. Oulu, 2000.
- Myllylä 1984 I. Myllylä: ”Liikenne- ja tietoliikenneyhteydet”. *Simon kirja*. Toim. Hannu Heinänen ja Mauno Hiltunen. Jyväskylä, 1984.
- Salminen 1997 T. Salminen: ”Pohjanmaan tiet ja tieverkko vuoteen 1635”. *Pohjanmaan kautta – Tiet ja tieliikenne Pohjanmaalla keskiajalta 1990-luvulle*. Tielaitos, 1997.
- Satokangas 1997 R. Satokangas: ”Murroksen aika”. *Keminmaan historia*. Jyväskylä, 1997.
- Sorri 1992 T. Sorri: ”Keisarintie – Matkailuvaltti Kemi-Keminmaa-Torniolle?”. *Jatuli XXII*. Kemin kotiseutu ja museoyhdistyksen julkaisu, 1992.
- Toivo 1997 R. M. Toivo: ”Kruunun ja rahvaan tiet – Pohjanmaan teiden historia suurvalta-ajalta Suomen sotaan” *Pohjanmaan kautta – Tiet ja tieliikenne Pohjanmaalla keskiajalta 1990-luvulle*. Jyväskylä, 1997.
- Torniolaakson historia 1993 *Torniolaakson historia II – 1600-luvulta vuoteen 1809*. Torniolaakson kuntien historiatoimikunta.
- Vahtola 1997 J. Vahtola: ”Vaikea vuosisata (1601-1721)”. *Keminmaan historia*. Jyväskylä, 1997.
- Wallin 1893 V. Wallin (Voionmaa): *Suomen maantiet Ruotsin vallan aikana – Historiallis-maantieteellinen kolmella kartalla valaistu tutkimus*. Fennia 8, N:o 2.
- Viertola 1974 J. Viertola: ”Yleiset tiet Ruotsin vallan aikana”. *Suomen teiden historia I*. Helsinki, 1974.
- Virrankoski 1973 P. Virrankoski: *Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi 1600-luvulla*. Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia III. Oulu, 1973.
- Vuento 1992 P. Vuento: *Kiviranta ja Pudas – Lohen ja färrien kylät*.
- Vuento 1986 P. Vuento: *Raumon Wirtojen Warsilla – Historiaa ja perimätietoa*.

KUVALUETTELO

Simo

- 01 Onkalonperäntie Karilahdenojalta länteen kuvattuna
- 02 Onkalonperäntie Karilahdenojalta itään kuvattuna
- 03 Onkalonperäntietä länteen päin
- 04 Onkalonperäntietä itään päin
- 05 Simojoen Simonkylän puoleiselle ylityspaikalle vievää tienpohjaa 1
- 06 Simojoen Simonkylän puoleiselle ylityspaikalle vievää tienpohjaa 2
- 07 Simonkyläntie Simonpirtiltä itään päin
- 08 Simonkyläntietä itään päin
- 09 Palokankaantieltä nelostien pohjoispuolelle jatkuvaa tienpohjaa 1
- 10 Palokankaantieltä nelostien pohjoispuolelle jatkuvaa tienpohjaa 2
- 11 Palokankaantietä kuvattu pohjoispäästä etelään päin
- 12 Kirkkotietä Kuuselanmäen kohdalla 1
- 13 Kirkkotietä Kuuselanmäen kohdalla 2
- 14 Viantienjoen länsipuolella, Viantien pohjoispuolelle tuleva vanhan tien mutka
- 15 ... jolta tielinja jatkuu Viantien eteläpuolelle.
- 16 Vanhaa tielinjaa Viantien eteläpuolella Ruonaojan ja Viantienjoen välissä.
- 17 Ojan yli vievä silta Viantien eteläpuolella Ruonaojan ja Viantienjoen välissä 1.
- 18 Ojan yli vievä silta Viantien eteläpuolella Ruonaojan ja Viantienjoen välissä 2.
- 19 Vanha tielinja Viantien eteläpuolella Ruonaojan ja Viantienjoen välissä katkeaa tultaessa idästä asuintaloja kohden.
- 20 Toinen Viantien eteläpuolelle tuleva vanhan tien mutka (Ruonaojan länsipuolella): pois paikoiltaan nostettu ojasilta.
- 21 Toinen Viantien eteläpuolelle tuleva vanhan tien mutka (Ruonaojan länsipuolella).
- 22 Karintien ja Viantien risteyksen pohjoispuolella metsiköitynyttä tienpohjaa länteen päin kuvattuna 1.
- 23 Karintien ja Viantien risteyksen pohjoispuolella metsiköitynyttä tienpohjaa länteen päin kuvattuna 2.
- 24 Tikkanan tasoristeykseen idästä tulevaa ruohottunutta tienpohjaa.
- 25 Ojanperäntie, kohti Viantietä kuvattuna 1.
- 26 Ojanperäntie, kohti Viantietä kuvattuna 2.
- 27 Rajastenojan itäpuolella, Viantien eteläpuolelle jäävä vanhan tien mutka kuvattuna itäpäästä 1.
- 28 Rajastenojan itäpuolella, Viantien eteläpuolelle jäävä vanhan tien mutka kuvattuna itäpäästä 2.
- 29 Rajastenojan itäpuolella, Viantien eteläpuolelle jäävä vanhan tien mutka kuvattuna keskivaiheilta länteen päin.
- 30 Tienpohjaa Viantien pohjoispuolella, Nivalan kohdalla, kuvattuna itään päin.
- 31 Tienpohjaa Viantien pohjoispuolella, Nivalan kohdalla, kuvattuna länteen Ruonaojalta.
- 32 Ojasillan palkki (?) Ruonaojan länsipuolella, vanhalla tielinjalla.
- 33 Marostenmäki, Marostenmäentien eteläpuolelle jäävä vanhan tien katkelma.
- 34 Marostenmäki, Marostenmäentieltä itäkoilliseen maanrakennusliikkeen pihaan vievä tie.
- 35 Maksniemi. Maksniementieltä Ervastiin vievä itäisempi tiehaara.
- 36 Maksniemi. Maksniementietä Ervastian kohdalta itään.
- 37 Maksniemen ja Viantien väliin, VT 4:n eteläpuolelle jäävä vanhan tien katkelma.

Kemi

- 01 Marostenmäki, Karsinamaa. Marostenmäentien pohjoispuolelle jäävä vanhan tien mutka luoteeseen kuvattuna.
- 02 Marostenmäki, Karsinamaa. Marostenmäentien pohjoispuolelle jäävä vanhan tien mutka, taustalla Marostenmäentien.
- 03 Marostenmäentie Karsinamaan kohdalla.
- 04 Marostenmäki, Karsinamaa. Marostenmäentien pohjoispuolelle jäävä vanhan tien mutka länsipäästä kuvattuna.
- 05 Taipaleenkylä. Klemolan ja Marostenmäentien väliin jäävää vanhaa tiepohjaa 1.
- 06 Taipaleenkylä. Klemolan ja Marostenmäentien väliin jäävää vanhaa tiepohjaa 2.
- 07 Taipaleenkylä. Kivimäkeen ja Klemolaan Marostenmäentieltä tuleva tie kuuluu vanhaan tielinjaan 1.
- 08 Taipaleenkylä. Kivimäkeen ja Klemolaan Marostenmäentieltä tuleva tie kuuluu vanhaan tielinjaan 2.
- 09 Järppi. Mottimajantie länteen päin kuvattuna 1.
- 10 Järppi. Mottimajantie länteen päin kuvattuna 2.
- 11 Järppi. Tielinjaa Mottimajantien ja Jukolantien välissä, Isoruonaojan itäpuolella.
- 12 Järppi. Jukolantie.
- 13 Tervaharju. Ruonalankadun pohjoispäästä vanhaa tielinjaa.
- 14 Tervaharju. Vanhaa tielinjaa Ruonalankadun pohjoispäästä kohden.
- 15 Kivikko. Maantiesilta golfkentän eteläkulmassa. Yksityiskohta 1.
- 16 Kivikko. Maantiesilta golfkentän eteläkulmassa. Yksityiskohta 2.
- 17 Kivikko. Maantiesilta golfkentän eteläkulmassa. Yksityiskohta 3.
- 18 Kivikko. Maantiesilta golfkentän eteläkulmassa 1.
- 19 Kivikko. Maantiesilta golfkentän eteläkulmassa 2.
- 20 Kivikko. Lännestä golfkentän maantiesillalle tuleva polku.
- 21 Kivikko. Rauhalankatu eteläpäästä kuvattuna.
- 22 Vilmilä. Vanhaa tienpohjaa Tornionkadun länsipuolella, Maijasentien ja Perämerentien välissä 1.
- 23 Vilmilä. Vanhaa tienpohjaa Tornionkadun länsipuolella, Maijasentien ja Perämerentien välissä 2.

Keminmaa

- 01 Kirkonmäki. Vanha kirkko.
- 02 Kirkonmäki. Vanhaa tielinjaa joen ja vanhan kirkon välissä Pitäjän museon pihaan 1.
- 03 Kirkonmäki. Vanhaa tielinjaa joen ja vanhan kirkon välissä Pitäjän museon pihaan 2.
- 04 Kirkonmäki. Lautiosaari. Vanhaa tielinjaa joenpenkan vieressä.
- 05 Kirkkotie kohti Keminmaan kirkkoja.
- 06 Kirkkotie radan länsipuolella kuvattuna Kallinkankaan suuntaan.
- 07 Kirkkotie. Suomen sodan (1808-1809) muistomerkki.
- 08 Kallinkangas. Hirsikankaantietä kisakeskuksen ja Jäämerentien risteuksen välillä 1.
- 09 Kallinkangas. Hirsikankaantietä kisakeskuksen ja Jäämerentien risteuksen välillä 2.

Tornio

- 01 Kallinkangas. Hirsikankaantietä Jäämerentien ja VT 4:n välillä 1.
- 02 Kallinkangas. Hirsikankaantietä Jäämerentien ja VT 4:n välillä 2.
- 03 Kallinkangas. Hirsikankaantietä Jäämerentien ja VT 4:n välillä 3 (maa-aineksen varastopaikan länsipuolella).
- 04 Hirsikankaanmäki. Hirsikankaantietä VT 4:n eteläpuolella etelään kuvattuna.
- 05 Hirsikankaanmäki. Kivijalka/-aita tien itälaidalla. Yksityiskohta 1.
- 06 Hirsikankaanmäki. Kivijalka/-aita tien itälaidalla. Yksityiskohta 2.
- 07 Hirsikankaanmäki. Kivijalka/-aita tien itälaidalla 1.
- 08 Hirsikankaanmäki. Kivijalka/-aita tien itälaidalla 2.
- 09 Kaakamajoki. Silta Vanha kylätieltä Kaakamajoen yli.
- 10 Ylä-Kaakamo. Luukkaanperäntie kuvattuna rautatien risteyksestä pohjoiseen.
- 11 Ylä-Kaakamo. Luukkaanperäntien ja rautatien risteuksen länsipuolella olevat rakennukset.
- 12 Ylä-Kaakamo. Yksi Luukkaanperäntien ja rautatien risteuksen länsipuolella olevista rakennuksista (päärakennus).
- 13 VT 921:n eteläpuolella vanhaa tienpohjaa Kehäkankaantien risteuksen itäpuolella (P-paikan takana), kuvattu itään päin.
- 14 Laivaniemi, Hietaharjuntie. Suutarin ja Rautatieristeuksen pohjoispuolelta 1.
- 15 Laivaniemi, Hietaharjuntie. Suutarin ja Rautatieristeuksen pohjoispuolelta 2.
- 16 Laivaniemi, Hietaharjuntie, Lapinkula.
- 17 Laivaniemi, Laivajärventie. Laivajärventien eteläpuolella pois käytöstä jäänyt vanhan tien katkelma länteen päin 1.
- 18 Laivaniemi, Laivajärventie. Laivajärventien eteläpuolella pois käytöstä jäänyt vanhan tien katkelma länteen päin 2.
- 19 Laivaniemi, Laivajärventie. Laivajärventien eteläpuolella pois käytöstä jäänyt vanhan tien katkelma länteen päin, yksityiskohta.
- 20 Laivaniemi, Laivajärventie. Laivajärventien eteläpuolella pois käytöstä jäänyt vanhan tien katkelma itään, kohti mastoa 1. Taustalla Laivajärventie
- 21 Laivaniemi, Laivajärventie. Laivajärventien eteläpuolella pois käytöstä jäänyt vanhan tien katkelma itään, kohti mastoa 2. Taustalla Laivajärventie.
- 22 Laivaniemi, Laivajärventien ja Ruonaojan väliin jäävä vanhan tien katkelma 1.
- 23 Laivaniemi, Laivajärventien ja Ruonaojan väliin jäävä vanhan tien katkelma 2.
- 24 Laivaniemi, Laivajärventien ja Ruonaojan väliin jäävä vanhan tien katkelma on kasvanut umpeen Ruonaojan päässä.
- 25 Yli-Raumo, Laavalantien itäpää.
- 26 Yli-Raumo, Laavalantien ja Trukkilantien risteyksestä kuvattuna.
- 27 Tornion kirkko (1686).
- 28 Tornion kirkko (1686).
- 32 Yli-Raumo (?), Färimäentietä Keroputaan sillalta lounaaseen kuvattuna.
- 33 Yli-Raumo (?), Keroputaan silta.
- 34 Yli-Raumo. Vanhaa tielinjaa Färimäentien ja rautatien risteyksestä Raumon koululle päin kuvattuna.
- 35 Yli-Raumo (?), Färimäentie kuvattuna Färimäentien ja rautatien risteyksestä lounaaseen.
- 36 Heikurinsaari, ns. Keisarintien linjausta. Lempeänmäentie etelään päin.
- 37 Heikurinsaari, ns. Keisarintien linjausta. Heikurinsaarentie.
- 38 Heikurinsaari, ns. Keisarintien linjausta. Vallintie itään päin kuvattuna.
- 39 Ala-Raumo, ns. Keisraintien linjausta. Antinsaarentie.
- 40 Ala-Raumo, Seurantalolta lounaaseen päin kuvattuna sorapintainen vanhan tien katkelma, etualalla Raumontie.